

Використання аналітично-синтетичного методу в корекції порушень читання розумово-відсталих учнів молодших класів

У статті розкриваються проблеми навчання читанню розумово відсталих учнів молодших класів, пошуку шляхів його корекції та вдосконалення методики навчання читанню учнів другого класу додаткової школи на основі використання аналітично-синтетичного методу навчання грамоті. Діюча система навчання читанню розумово відсталих учнів другого класу не є достатньо продуктивною.

Ключові слова: розумова відсталість, олігофренія в мірі дебільності, аналітико-синтетичний метод.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Концептуальні основи формування освіти, які визначені в Законі України „Про освіту”, у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, визначають високі вимоги до рівня мовленнєвого розвитку молодших школярів, однією з ланок цього розвитку є відпрацювання навичок читання як передумови успішного оволодіння грамотою. Ця проблема набуває особливої актуальності, коли мова йде про розумово відсталіх дітей, які вимагають допоміжного навчання. Її вирішення пов'язане, перш за все, з тим, що акцент у навчально-виховному процесі школи повинен бути спрямований на свідоме засвоєння учнями необхідних знань, необхідних для їхньої успішної адаптації та соціалізації, та умінням стати одним з пріоритетних напрямків формування особистості розумово відсталого учня.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Теоретичні і практичні аспекти цієї проблеми були предметом соціальних досліджень (А.Богущ, М.Вашуленко, М.Львов, С.Коробко, Л.Назарова, Н.Скрипченко, С.Шевченко, Н.Чередниченко, К.Ушинський та інших). Зокрема, в працях вказаних дослідників розкриті підходи та методи до формування мовлення у школярів і молодших школярів загальноосвітньої школи [1, с.48]. Так, К.Ушинський впровадив ефективну методику навчання грамоти на звуковій основі, у поєднанні аналітичної та синтетичної роботи учнів. Свій метод вчений назвав історичним, тому що він відтворював відкриття звукового письма нашими далекими предками: у слові виділялися звуки, вони позначалися буквами [3].

Проблема розвитку навичок читання набуває особливого загострення, коли говориться про дітей з порушеннями інтелектуального розвитку, які навчаються у допоміжній школі. Розглядаючи цю проблему, дослідники констатують недостатній розвиток у цієї категорії дітей навичок читання, підкреслюють труднощі формування навичок свідомого, виразного та швидкого читання, відзначають значні помилки у читанні складів, слів, простих речень. Зокрема, відзначаються у читанні пропуски букв, складів, їх заміна, „ковтання” закінчень тощо (А.Аксьонова, Л.Вавіна, В.Воронкова, М.Гнездилов, Н.Кравець, А. Корнев, В.Петрова, В.Тарасун, Н.Чередниченко, И.Єрьоменко, Л.Шеремет та ін.).

Слід також відзначити, що така важлива форма роботи допоміжної школи – інтернату у вказаному напрямку як урок читання та письма недостатньо повно виконує належну йому роль у формуванні в учнів з інтелектуальними порушеннями якісних навичок читання, а звідси і трансформація знань і використання їх у нових ситуаціях.

Разом з цим, автори досліджень вказують, що у організації роботи з вироблення навичок читання у дітей допоміжної школи виникає ряд труднощів, зумовлених не тільки особливостями психічного розвитку цієї категорії дітей, але і недостатньою організацією способів керівництва діяльністю дітей на уроках читання, недостатнім урахуванням індивідуальних особливостей учнів другого класу вищевказаної школи. Необхідність вивчення теоретичних основ навчання читанню, вдосконалення методики реалізації такого навчання у педагогічному процесі допоміжної школи, корекційна його спрямованість зумовили необхідність цього дослідження.

Формулювання цілей статті... Мета статті полягає у виявленні рівнів сформованості навичок читання у розумово відсталіх дітей та удосконаленні методики навчання їх читанню, визначити шляхи корекції порушень читання у розумово відсталіх дітей з використанням аналітико-синтетичного методу.

Виклад основного матеріалу... Нами була запропонована корекційна робота, спрямована на виявлення порушень читання розумово відсталіх учнів молодших класів. Вважаємо, що використання аналітико-синтетичного методу за наступних умов буде ефективним:

- виявленні виду порушень читання у кожного учня;
- урахуванні індивідуальних можливостей кожного учня;
- створенні позитивної емоційної мотивації учнів до читання;

- цілеспрямованому доборі та використанні дидактичних ігор та ігрових вправ у процесі навчання читанню.

Для реалізації мети та гіпотези нами були поставлені наступні завдання:

- вивчити та проаналізувати психолого-педагогічну спеціальну літературу з даної проблеми;
- вивчити труднощі оволодіння навичками читання учнів молодших класів спеціальної школи для розумово відсталих дітей;
- експериментально перевірити ефективність корекції порушень читання розумово відсталих учнів аналітико-синтетичним методом;
- проаналізувати та узагальнити результати проведеного експерименту.

Констатувальний експеримент проводився з використанням методів діагностики: спостережень, анкетування, аналізу педагогічних ситуацій, а також аналізу, систематизації та узагальнення психолого-педагогічної та спеціальної літератури з проблеми дослідження, констатувальний та формувальний етапи експерименту.

Базою дослідження були обрані спеціальні загальноосвітні школи I-II ступеня „Злагода” м.Сімферополя та м.Бахчисарая. Загальна кількість дітей, які прийняли участь у експерименті, складало 24 учня з діагнозом „олігофренія у ступені дебільності”.

Завданням першого етапу дослідження була діагностика читання дітей. Для вирішення цього питання нами була використана методика С.Ф.Іваненко. Був проведений збір необхідних анамнестичних даних із загального та раннього мовленнєвого розвитку дитини, обстежено стан читання на момент дослідження.

На цьому ж етапі проводилась перевірка стану оптико-просторового сприйняття – з одного боку, та засвоєння програмного матеріалу за період навчання – з іншого. Виявлялися можливості орієнтування дитини у буквах (письмових – друкованих, голосних – приголосних, дзвінких – глухих, твердих – м’яких), пунктуації, складах, порядку звуків у складах, переведенні звука у букву.

На першому етапі перевірки учням були запропоновані наступні завдання:

Завдання 1. Прочитай (назви букви).

а-о-у-и

м-в-т-п

р-л-м-н

Завдання 2. Прочитай, дотримуючись інтервалів.

ж-з	Ш-с	р-л	м-н	к-х	Г-к	ч-ц	щ-с	щ-ц

Завдання 3. Назви голосні та приголосні звуки. Прочитай склад.

ам – ям	эм – ем	ло – ле
ум – юм	ла – ля	лэ – ле
им – ым	лу – лю	ма – мя

На другому етапі було перевірено стан самостійного читання слів, словосполучень, речень різного ступеня складності, які відповідають програмним вимогам 2-го класу; з’ясувався рівень розуміння прочитаного та можливості самостійної роботи.

Для перевірки словника були надані завдання з багатозначними словами. У такому завданні одночасно перевірялось змістове сприйняття та володіння словом, можливості побудови речення.

Задання 1. Прочитай слова, назви в них однакові букви та незнайомі слова.

ток – том	сок – сор	таз – газ
Лом – лов	рак – рад	пир – тир
рот – ров	сам – сад	рис – вяз

Завдання 2. Прочитай слова, назви в них різні букви.

Бык – бок	рад – род	лук – лом
Мыл – мал	пол – пел	бал – бил
вал – вал	воз – вяз	дом – дым

Учням також було запропоновано прочитати легкий за змістом та складом слів текст як, наприклад, „Катя та бичок”. Дані кожного учня фіксувались у протоколі.

Це дало нам можливість виявити критерії рівня розвитку читання другокласників допоміжної школи.

Таблиця 1

Критерії рівня розвитку читання другокласниками

№	Критерії	РІВНІ			
		Достатній	Середній	Низький	Дуже низький
1	Темп читання	Помірний, дотриманням інтонації ³	Уповільнений	Повільний	Дуже повільний
2	Складове	Добре	Трохи	Повільне	Дуже повільне

	читання.		уповільнене		
3	Читання словами.	Добре	Уповільнене	Слабке	Відсутнє
4	Помилкове читання.	Втрачає закінчення	Втрачає закінчення, переставляє букви	Втрачає закінчення, переставляє букви, втрачає букви, попередній склад	Втрачає закінчення, переставляє букви, склади, втрачає букви, спотворює слова
5	Дотримання пунктуації.	В основному дотримується	Не завжди	Не дотримується	Не дотримується

Результати констатувального експерименту, аналіз його показників дозволив нам виділити чотири рівня сформованості навичок читання в учнів других класів: достатній, середній, низький і дуже низький.

До першого рівня ми віднесли учнів, які читають текст на відносно достатньому рівні. Вони читають зосереджено, не відволікаються, добре читають слова як з відкритими, так і з закритими складами, дотримуються пауз, пунктуації. Вони припускаються 1-2 помилок, які виражаються у неправильному використанні наголосу, можуть „загубити” закінчення. На жаль, учні, віднесені нами до цієї групи, складають 42% піддослідних.

Другу групу склали учні із середнім рівнем розвитку навичок читання. Вони, як і учні високого рівня, мають ці навички, але у дещо меншій мірі. Їм властиві уповільнений темп читання, читання по складах, словами. У процесі читання вони можуть загублювати закінчення, переставляти букви, склади, не завжди дотримуються пунктуації. У середньому вони припускаються від 4 до 6 помилок. Пунктуація дотримується не завжди. Учні цієї групи складають 8,3% від загальної кількості піддослідних.

В учнів з низьким рівнем темп читання повільний, в основному поскладовий, слова читають з помилками. Учні пропускають букви, переставляють їх, гублять закінчення, не зосереджені, часто відволікаються. Це найбільш багаточисельна група другокласників. Вона складає 58,3% піддослідних.

До учнів з дуже низьким рівнем розвитку навичок читання ми віднесли дітей, які зазнають труднощів навіть у складовому читанні. Прочитати одразу все слово вони нездатні. Темп читання уповільнений. Вони не завжди правильно читають букви, а тому припускають їх перестановку, спотворюють слово. На пунктуацію не звертають увагу. Під час читання тексту вони не можуть зосередитись на завданні, легко відволікаються навіть тоді, коли отримують допомогу з боку експериментатора. Учні з таким рівнем розвитку навичок читання склали достатньо великий відсоток – 29,2%.

Спираючись на результати дослідження можна резюмувати наступне: значну кількість другокласників складають діти з низьким і дуже низьким рівнем розвитку навичок читання – 87,5% і тільки 4,2% піддослідних були віднесені нами до групи з відносно високим (достатнім) рівнем.

Сказане вище обумовлює актуальність проблеми формування навичок читання в учнів, які потребують допоміжного навчання.

Враховуючи дані дослідження, нами розроблений комплекс вправ та ігор відповідно до аналітико-синтетичного методу, який в подальшому використовувався як для розвитку навичок читання, так і для корекції порушень читання у дітей з розумовою відсталістю. У дослідженні прийняли участь учні допоміжних шкіл м.Сімферополя (експериментальна група) та м. Бахчисарая (контрольна група). В обох групах кількість респондентів була однаковою – по 12 осіб.

Робота проводилась у формі індивідуальних та індивідуально-групових занять. Учні залучались також і до колективних форм роботи на уроці, дотримуючись при цьому певних вимог до їх діяльності. Усунення порушень читання проводилось у тісному зв'язку з корекцією порушень усного мовлення як системи з корекцією дефектів звуковимови, фонематичного боку мовлення, лексико-граматичної будови.

У формуванні складних форм фонематичного аналізу необхідно враховувати, що будь-яка розумова дія проходить певні етапи формування. П.Я.Гальперін виділяє три етапи:

Перший етап – формування фонематичного аналізу і синтезу з опорою на допоміжні засоби і дії.

Другий етап – формування дії звукового аналізу в мовленнєвому плані. Виключається опора на матеріалізацію дії, формування фонематичного аналізу переводиться у мовленнєвий план. Слово називається, визначаються перший, другий, третій та інші звуки, уточнюється їх кількість.

Третій етап – формування дії фонематичного аналізу у розумовому плані. Учні визначають кількість та послідовність звуків, не називаючи слова и безпосередньо на слух не сприймаючи його [1].

Для корекції порушень читання розумово відсталих учнів нами використовувались рекомендації, запропоновані Р.Лалаєвою: розвиток фонематичного сприйняття при усуненні порушень читання на основі фонематичного розпізнання; розвиток мовного аналізу та синтезу при усуненні фонематичної дислексії на основі порушень мовного аналізу та синтезу; розвиток складового аналізу та синтезу; розвиток фонематичного аналізу та синтезу; усунення аграматизмів при читанні [2].

Корекція читання велась поступово з опорою на особливості особистості дитини і на закони психолінгвістичного розвитку мови. Зміст практичних завдань був розрахований на розвиток слухової, зорової, моторної пам'яті учнів, розширення словникового запасу.

Одним з ефективних прийомів роботи з виробітки в учнів навичок правильного читання була мовленнева зарядка – система вправ, спрямована на правильне відтворення складових структур і слів, які визивали ускладнення при читанні тексту.

До завдань зарядки входило встановлення міцного зв'язку між зоровими та мовленнево-руховими образами складів та слів, диференціація подібних одиниць читання, вдосконалення вимовних навичок учнів. Вона готувала учнів до правильного читання слів, їх корекції. Ці вправи виконувались як індивідуально, так і хором.

У процесі неодноразового відтворення добірки подібних слів було виявлено, що в пам'яті учнів швидше накопичувались зорові образи слів, які упізнавались одразу. Завданнями подібного роду закріплювалось читання слів з важкими складовими структурами, відпрацьовувались ритм і темп читання, чіткість артикуляції.

Корекція порушень читання була тісно пов'язана з розвитком таких пізнавальних процесів, як аналіз, синтез, узагальнення, абстрагування. У процесі формувального експерименту використовувалось порівняння фонетично близьких звуків, аналіз структури речення при усуненні порушень читання.

Так, розвиток фонематичного аналізу та синтезу почали з виділення голосного звука на фоні інших, розвиток складового аналізу – з використанням допоміжних засобів (фішок та схем).

На етапі фонематичного сприйняття при усуненні порушень читання корекційна робота з уточнення і закріплення диференціації звуків проводилась з опорою на різні аналізатори (мовленневослуховий, мовленневоруховий, зоровий). При цьому нами враховувалось, що удосконалення слуховимовних диференційовок здійснюється більш вдало в тому випадку, якщо воно проводиться у тісному зв'язку з розвитком фонематичного аналізу і синтезу. У роботі з диференціації звуків були використані, окрім іншого, і завдання на розвиток фонематичного аналізу і синтезу.

Дидактичним матеріалом для вправ були відібрані складові структури та цілі слова, які зустрічаються у тексті, призначені для читання на даному уроці. При проведенні цих вправ зверталась особлива увага учнів на збереження положення губ під час вимови не тільки голосних звуків, але і кожного складу з цим голосним. Було відмічено, що такі вправи за рахунок неодноразового відтворення подібних складів і слів приводять до швидкого накопичення в пам'яті учнів їх зорових образів.

Обрані слова та склади групувались та включались у нижче перераховані види вправ та ігор:

а) Читання подібних складів:

Лу су ру	ча чо чу	Фа фо фу	жа ша
Ну бу гу	че чи ща	фы фе	жо шо

Робота з диференціації звуків, що змішуються, проводилась у два етапи: попередній етап роботи над кожним звуком, що змішується, та етап слухової та вимовної диференціації звуків, що змішуються.

На першому етапі послідовно уточнювався вимовний та слуховий образ кожного зі звуків, що змішується. На другому етапі проводилось зіставлення звуків, що змішуються, у вимовному та слуховому плані. Диференціація звуків здійснювалась у тієї ж послідовності, що і робота з уточнення слухової і вимовної характеристики кожного звуку. Однак головною метою було їх розпізнання, тому мовленневий матеріал включав слова зі звуками, що змішувались. При корекції порушень читання кожний зі звуків у процесі роботи співвідносився з певною буквою.

б) Читання подібних слів:

лев мел жил жук
 бег век жар жить
 сел пел жир жуй

в) Читання слів з м'яким знаком у кінці:

Быт – бытъ	гость – гост	Мел – мель	даль – дал

На етапі розвитку мовного аналізу та синтезу, при корекції порушень читання, була проведена робота з навчання визначати кількість, послідовність та місце слів у реченні. При цьому пропонувалось виконати наступні завдання: придумати речення за сюжетним малюнком та визначити в ньому кількість слів; придумати речення з певною кількістю слів; збільшити кількість

слів у реченні; визначити місце слів у реченні; виділити речення з тексту з певною кількістю слів; підняти цифру, яка відповідає кількості слів у пред'явленому реченні.

На етапі розвитку складового аналізу та синтезу робота починалась з використання допоміжних прийомів, продовжувалась в озвучуванні та оформленні гучного мовлення, та на основі слуховимовних уявлень.

У формуванні складового аналізу з опорою на допоміжні засоби пропонувалось, наприклад, відплескати або відстукати слово по складах і назвати їх кількість. У процесі розвитку складового аналізу в мовленнєвому плані нами робився акцент на уміння виділяти голосні звуки у слові, засвоювати основне правило складового розподілу: у слові стільки складів, скільки голосних звуків. Опора на голосні звуки у складовому розподілі дозволяла усунути та попередити такі помилки читання, як пропуски або додавання голосних звуків.

Ми вважаємо, що дитині, яка відчуває труднощі у читанні, вкрай необхідно більше пропонувати цікаві вправи зі словесним матеріалом з ігровим компонентом. Виконання цих вправ призводить до корекції в учня цілої низки складних операцій, що лежать в основі розвитку правильного читання.

Робота з розвитку граматичної будови мовлення, що проводилась нами в ході усунення порушень семантичної будови мовлення, свідчила про ефективність дібраних дидактичних ігор та вправ.

Для виявлення результативності запропонованих нами заходів з формування навичок читання аналітико-синтетичним методом був проведений контрольний експеримент, для його проведення використовувалась аналогічна методика, що і у констатувальному.

Метою даного етапу було визначення рівня сформованості навичок читання в учнів у відповідності із запропонованою нами програмою.

Узагальнені дані представлені в таблиці 2.

Таблиця 2

Показники рівня сформованості навичок читання учнів контрольного та експериментального класів після закінчення експерименту (у %)

Рівні	достатній				середній				низький				дуже низький			
	КК		ЕК		КК		ЕК		КК		ЕК		КК		ЕК	
Класи	до	після	до	після	до	після	до	післ я	до	післ я	до	післ я	до	після	до	післ я
Час проведення експерименту																
результати	8,3	8,3	8,3	16,7	8,3	16,7	16,7	41,6	50,0	41,6	50,0	25,0	33,4	33,4	25,0	16,7

Аналіз результатів, наданих у таблиці, свідчить про те, що рівень сформованості навичок читання в учнів експериментального (ЕК) і контрольного (КК) класів значно відрізняються і дозволяють констатувати позитивні зміни у формуванні цих навичок в учнів експериментального класу. Так, у контрольному класі кількість учнів достатнього і дуже низького рівня не змінилась, у той час як у експериментальному класі кількість учнів з достатнім рівнем зросло у два рази, а з дуже низьким – зменшилось на 8,3%.

Зросла кількість учнів із середнім та низьким рівнем у контрольній групі лише на 8,4%, а в експериментальному – відповідно на 25%.

Висновки... Теоретичний аналіз проблеми навчання грамоти свідчить про те, що вона достатньо розроблена та глибоко досліджена у відношенні до учнів загальноосвітньої школи. Що стосується дітей з порушенням інтелектуального розвитку, проблеми підвищення грамоти і, зокрема, такої її складової, як розвиток навичок читання, досліджені недостатньо. Про це свідчить доволі низький рівень сформованості цих навичок в учнів 2-их класів допоміжної школи.

Експериментальна перевірка оволодіння розумово відсталими другокласниками навичками читання дозволила виділити чотири рівня сформованості: достатній, середній, низький і дуже низький та констатувати, що у більшості учнів засвоєння цих навичок знаходиться на низькому і дуже низькому рівнях (87,5%) і лише в окремих випадках (4,2%). Цей рівень можна було діагностувати як достатній.

Отже, відповідно до основної мети дослідження, нами були розроблені завдання, які сприяли підвищенню рівня засвоєння навичок читання в учнів другого класу допоміжної школи. Аналіз результатів формувального експерименту показав, що у процесі дослідно-експериментальної роботи у молодших школярів з порушеннями інтелектуального розвитку значно збільшився рівень навичок читання в ЕК (відповідно на 8,3% та 24,9%) та навпаки, значно змінилась кількість учнів з низьким і дуже низьким рівнем (відповідно на 25 % та 8,3 %). В учнів контрольних класів ці показники суттєво не змінилися. Контрольний експеримент свідчить про ефективність системи вправ з вивчення читання розумово відсталих другокласників.

Список використаних джерел та літератури:

1. Аксенова А. К. Методика обучения русскому языку в специальной (коррекционной) школе : учеб. для студ. дефектол. фак. педвузов. / А. К. Аксенова. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. – 302 с.

2. Лалаева Р. И. Устранение нарушений чтения в учащихся вспомогательной школы / Р. И. Лалаева. – М. : Просвещение, 1978. – 208 с.

3. Ушинский К. Д. О первоначальном преподавании русского языка / К. Д. Ушинский. – М. : Избр. пед. соч., 1974. – 164 с.

Аннотация

Э.Р.Аджалимова

Использование аналитико-синтетического метода в коррекции нарушений чтения умственно отсталых учащихся младших классов

Статья посвящена проблеме обучения чтению умственно отсталых учащихся младших классов, поиску путей его коррекции и усовершенствования методики обучения чтению второклассников вспомогательной школы на основе использования аналитико-синтетического метода обучения грамоте. Действующая система обучения чтению умственно отсталых второклассников не является достаточно продуктивной.

Ключевые слова: умственная отсталость, олигофрения в степени дебильности, аналитико-синтетический метод.

Summary

E.R.Adzhalimova

Using Analytically-Synthetic Method in Correction of Breach of Reading Retarded Pupils of Primary School

The article is devoted to the problem of training reading mentally retarded pupils of primary school, search the ways of its correction and improvement of the technique of training reading second-graders of auxiliary school on the basis of use analytically-synthetic method of training reading and writing. The operating system of training reading mentally retarded second-graders is not enough productive.

Keywords: mental backwardness, oligofreniya in the degree of moron, analitically-synthetic method.

Дата надходження статті:

„14, березня 2011 р.

УДК 37.018.4+37.041:81'243(045)

І.М.АНИЩЕНКО,

викладач;

О.В.ФЕДОРОВА,

викладач

(м.Хмельницький)

Організація самостійної роботи студентів з дисципліни „Іноземна мова” за умов кредитно-модульної системи навчання

Стаття присвячена аналізу досвіду впровадження кредитно-модульної системи у навчальний процес вищих навчальних закладів України та розгляду способів організації самостійної роботи студентів з іноземної мови. Проблему поліпшення іношомовної підготовки у вищому навчальному закладі автори пропонують вирішувати комплексно на трьох рівнях організації самостійної діяльності студентів: репродуктивному, реконструктивному, творчому.

Ключові слова: кредитно-модульна система, іношомовна підготовка, самостійна робота, творча самостійна робота.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Однією із важливих складових професійної освіти сучасного педагога є володіння іноземною мовою. Навчання іноземної мови у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії орієнтовано на врахування сучасних тенденцій розширення Європейського Союзу, прагнення України до входу у ЄС, глобалізації та радикальних змін у сфері освіти України. У 2010 році планувалось закінчити процес створення Європейського простору вищої освіти (Болонья, 1999). Тому проблема впровадження кредитно-модульної системи навчання у вищих закладах освіти є однією з найбільш актуальних для сучасної вищої освіти України.

Важливою складовою частиною реалізації концепції кредитно-модульної системи навчання є самостійна робота, що виступає одним із провідних засобів навчання, забезпечуючи адаптацію до індивідуальних можливостей студентів та сприяє інтенсифікації навчального процесу за рахунок зміни його структури. Адже ми ще не зовсім звикли до того, що на досить великий за обсягом курс виділяється зовсім небагато аудиторних занять, а натомість зростає значення самоосвіти студента. Зрозуміло, що самоосвіта здійснюється у ході самостійної роботи, що покликана спонукати студента до самостійного опрацювання фонетичних явищ, граматичних структур та лексичних одиниць. Мусимо констатувати, що колишні методи та шляхи організації самоосвітньої діяльності дещо застаріли. Їхнє місце займає самостійна творча робота студента з різноманітними джерелами отримання знань за незначної консультативної роботи викладачів, а також застосування власних знань на практиці (у побутовій, соціальній, професійній сфері).